

Vooraf

Aan het begin van de twintigste eeuw was Nederland nog een verzuild land. Werd je geboren in een katholiek gezin, dan hoorde daar niet alleen de dagelijkse gang naar de Heilige Mis bij, maar ook een krant en radiobode met dezelfde signatuur, scholen en verenigingen en niet te vergeten: een bijpassende politieke partij. Zo groeide je op volgens de regels van de gemeenschap waarin je terecht was gekomen en je wist niet beter of de wereld hoorde er zó uit te zien en niet anders.

Ook het leven van de familie Schut, uit Castricum, was door en door katholiek. Net als andere geloofsgenoten volbrachten de leden van dit gezin de rituelen die hand in hand met hun overtuiging gingen, zoals het bidden van de rozenkrans, geen vlees eten op vrijdag en regelmatig biechten bij meneer pastoor. Maar daarnaast was er nog iets anders, iets extra's, wat hun band met het geloof versterkte en dat waren de berichten van Dirk. Dirk was de oudste zoon uit dit kinderrijke gezin en hij werkte als missionaris in Oeganda.

Via Dirk kwamen er flarden uit een andere wereld het Hollandse huisgezin binnengewaaid. Verhalen over avontuurlijke tochten op een stoomfiets dwars door de rimboe; foto's van zwarte mensen, meestal schaars gekleed, die in alles leken te verschillen van de witte mensen in Nederland, en exotische cadeautjes, zoals struisvogeleieren en stukken koraal. Dirks berichten doorbraken de sleur van alledag en openden onvermoede vergezichten.

Toen hij in 1942 onverwacht overleed, was de verslagenheid bij zijn vader, broers en zussen groot. Jarenlang hadden ze reikhalzend naar zijn berichten uitgezien en van het ene op het andere

moment was er een einde aan die stroom gekomen. Ondanks de afstand was hun onderlinge band altijd sterk geweest. Die goede relatie maakt het verklaarbaar dat ook met Dirks nalatenschap zorgvuldig werd omgesprongen. Niet alleen door zijn vader, broers en zussen, maar ook door de generatie die na hen kwam. Dankzij die zorgvuldigheid kunnen we nu nog Dirks dagboek lezen.

Het dagboek opent met zijn vertrek, in november 1923, beschrijft de bootreis vanaf Londen door de Golf van Biscaye en het Suezkanaal; daarna de treinreis van Mombasa naar Kisumu en vervolgens het stuk naar zijn eerste post in Nyondo. De reis beslaat ongeveer de helft van het dagboek, de andere helft gaat over zijn belevenissen als missionaris tot en met het najaar van 1925.

Het vermoeden bestaat dat Dirk het dagboek mee naar huis nam toen hij in 1933 voor een jaar met verlof was, maar het is ook mogelijk dat het in de reiskist zat die na zijn dood naar het ouderlijk huis in Castricum werd gestuurd. Toen vader Schut in 1950 overleed, kwam de kist – met het dagboek – bij Dirks zus Marie in Heemskerk terecht. Op twaalf adressen in Nederland hing zijn portret aan de muur (bij iedere broer en zus één) en in één van die huizen werden dus ook zijn schaarse bezittingen bewaard. De kist stond jarenlang op zolder, tot Marie in 1975 plotseling overleed en de kist verhuisde naar een van haar dochters, in Beverwijk.

In 2015 leek het er even op dat Dirks dagboek terug naar Afrika zou gaan. Een andere dochter van Marie was namelijk in contact gekomen met een Oost-Afrikaanse priester die het graag wilde hebben. Gelukkig had Marie haar dochters op het hart gedrukt om zuinig op het document te zijn en het nooit weg te doen. Die wens werd gehonoreerd. Maar intussen was het dagboek wel onder het stof vandaan gekomen, dus de vraag ‘Wat doen we er dan mee?’ werd ook actueel.

Op dat moment stelde Martha, een derde dochter, voor om het dagboek uit te typen. Het was haar bedoeling om een document te maken voor geïnteresseerde familieleden, maar naarmate ze verder in het project kwam veranderde dat. “Het dagboek geeft een fascinerend tijdsbeeld van een rotsvast geloof, tekent het vaak zware leven in de missie en is toegankelijk en beeldend geschreven. Dat leek me voor meer mensen interessant,” aldus Martha.

In november 2016 vervolgde ze het project met een oproep aan de neven en nichten van Dirk; de kinderen van zijn broers en zussen. Tot haar verrassing bleek niet alleen het dagboek goed te zijn bewaard, maar ook een heleboel brieven, foto's en voorwerpen uit Afrika. Omdat de oproep binnen de familie zo veel reacties had opgeleverd, besloot Martha verder te kijken. Ze benaderde de archieven van de Mill Hill congregatie waarvoor Dirk had gewerkt en bezocht de vestigingen in Nederland (Oosterbeek) en Engeland (Freshfield). Daar vond ze nog zoveel aanvullende informatie, in de vorm van brieven en missiebladen, dat ze inzag dat er ook in de jaren ná het dagboek veel bekend was over zijn leven. Op dat moment realiseerde ze zich dat het interessant was om zijn dagboek in te bedden in een groter levensverhaal.

Bij de compositie van dit verhaal is zo natuurgetrouw mogelijk verslag gedaan van Dirks leven in de missie. Dat leven wordt zoveel mogelijk getoond via bronnen uit die tijd. Soms staan er zinnen in die bronnen waar wij nu vreemd tegenaan kijken. Zo worden Joden bijvoorbeeld sjacheraars genoemd en Afrikanen worden uitsluitend gezien vanuit westers perspectief. Hoe ongemakkelijk die visie in deze tijd ook is, de bronnen geven wel een waarachtig beeld van de tijd waar het om draait. In dit geval de periode tussen Dirks geboorte, in 1893, en zijn overlijden in 1942.